

NOV '19

smartmedia

FOKUS.

PERSONAL FINANCE

Michel Baars

Helemaal circulair in 2050

Pensioenstelsel

Denken aan je financieel welzijn

Janneke Niessen

Durf divers en duurzaam zijn

ARNAUD BOOIJ

"Er is veel fiscale onduidelijkheid. Als je het strikt stelt, is er eigenlijk een geheel nieuwe fiscale wereldorde nodig."

LEES MEER OP [FOKUS-ONLINE.BE](https://fokus-online.be). #FOKUSFINANCE

Nieuwe waarden ontwikkelen in een circulaire economie

Daar waar de term 'circulaire economie' te pas en te onpas wordt gebruikt, is het voor mij als ondernemer zonneklaar wat de waarden zijn die zich in dit nieuwe economische model zullen ontwikkelen.

Het zal vragen om fundamentele veranderingen om van onze lineaire economie naar een circulair model over te gaan, maar de noodzaak en de kansen zijn nog nooit zo groot en gelijkgesteld geweest.

Vier jaar geleden kon ik de stap maken om mij volledig te richten op mijn circulaire ambitie. Met mijn bedrijf New Horizon Urban Mining veranderde ik het perspectief op het produceren van bouwmaterialen. Waarom zou dat alleen maar kunnen van grondstoffen die we aan onze aarde onttrekken? Waarom zou dat niet ook kunnen van grondstoffen die we uit onze bebouwde omgeving halen? Bij renovatie, transformatie en het slopen van gebouwen komen er enorme hoeveelheden materiaal vrij, die in mijn ogen prima bruikbaar zijn of gemaakt kunnen worden.

Het blijkt te werken. We kunnen concurreren met de lineaire vormen van sloop en productie. Zo konden we binnen vier jaar uitgroeien tot marktleider op het gebied van circulaire bouwmaterialen en behoren we tot de 5 procent grootste sloopbedrijven van Nederland.

“ In 2050 zullen wij circulair zijn.

Er zit dus substantiële waarde opgesloten in waar anderen afval zien. Tel daarbij op dat in een circulair model grote hoeveelheden (onnodige) CO₂-emissie worden voorkomen. We zien allemaal dat de prijs van CO₂-emissie – en daarmee de waarde van CO₂-reductie – zal toenemen de komende jaren. En dan is er nog de sociaal-maatschappelijke waarde van een circulair economisch model. Het nieuwe model is immers ook 'inclusief'. Dat betekent dat iedereen (!) betrokken wordt. Op die manier ontstaan er niet alleen nieuwe banen,

maar ook totaal nieuwe vakgebieden. Onlangs werd er in opdracht van onze overheid een studie gedaan naar de stand van zaken met betrekking tot de transitie naar een circulaire economie in Nederland. Het aantal initiatieven viel tegen, dat was de conclusie. Ze hebben het mij niet gevraagd, maar ik zie juist een enorme ontwikkeling. Het verschil is dat ik vooral ook kijk naar de exponentiële groei van de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en robotisering. Het zijn juist die ontwikkelingen die een transitie naar een circulair model mogelijk maken en zullen versnellen.

De Nederlandse ambitie zal zeker en vast worden gerealiseerd. In 2050 zullen wij circulair zijn. Niet omdat onze overheid dat wil, maar omdat het naar mijn overtuiging al veel sneller zal concurreren met de vervuilende lineaire economie waarin schaarste de prijs zal bepalen en opdrijven.

TEKST **MICHEL BAARS**
DIRECTEUR NEW HORIZON
URBAN MINING

LEES MEER...

- 04** Het pensioenstelsel in 2020
- 06** Vastgoed: wonen in waarde
- 08** Profielinterview: Arnaud Booi
- 11** ESG: duurzaam een duit in het zakje doen
- 12** Expertpanel: Sparen of beleggen?
- 14** Janneke Niessen: divers investeren

COLOFON.

PRODUCTIELEIDER:

Christian Nikuna Pemba

HOOFDREDACTIE:

Ellen Van Hoegaerden

TEKST:

Susan Moonen

Grete Simkutė

Maxene Willems

COVERBEELD:

Thomas Schurmans

VORMGEVING:

Baïdy Ly

DRUKKERIJ:

Elsevier Weekblad

SMART MEDIA AGENCY

SMART STUDIO

Leysstraat 27, 2000 Antwerpen

Tel +32 3 289 19 40

redactie@smartmediaagency.be

studio@smartmediaagency.be

Veel leesplezier
Gor Aroevic
Project Manager

ADVERTORIAL

VAN ZOELN EN GEMEENTE UTRECHT REALISEREN CIRCULAIR BOUWPROJECT DE NIEUWE LUNET

100% circulair zijn in 2050? Het is één van de ambities van de Gemeente Utrecht. Als snelst groeiende stad wil Utrecht voorop lopen bij gezond stedelijk leven. Circulair bouwen is een van de manieren om dit te realiseren. Het nieuwe kleedgebouw De Nieuwe Lunet op sportpark Lunetten dient als proef voor deze vorm van bouwen. Aannemersbedrijf Van Zoelen is als eerste geëindigd in de tender van het circulaire bouwproject. Onder het motto 'alles is van waarde', werd gekozen om het oude gebouw niet te slopen, maar bestaande materialen te hergebruiken: 'oogsten'. Zo kent De Nieuwe Lunet een wereldprimeur met het recyclen van beton in een bouwproject. Grind, zand en cement werden onttrokken aan oud beton en weer gevormd tot nieuw

beton. Ook de isolatie van De Nieuwe Lunet is opmerkelijk: deze is namelijk gemaakt van oude spijkerbroeken. En de gevel? Die is opgetrokken uit ClickBricks. In plaats van traditionele stenen die gemetseld worden, zijn ClickBricks gebakken stenen die worden vastgekleefd. Zo kunnen ze altijd worden hergebruikt. Tot slot zorgt een installatie van onder meer zonnepanelen, een zonneboiler en warmtepomp ervoor dat het kleedgebouw energie-neutraal is. Dat betekent dat er in een jaar net zoveel energie wordt opgewekt als er wordt verbruikt. Met de oplevering van De Nieuwe Lunet in november, zetten de Gemeente Utrecht en Van Zoelen een eerste stap naar een toekomst waarin circulair bouwen de nieuwe werkwijze wordt.

Stapje voor stapje verduurzamen als modebedrijf: hoe doet Van Gils dat?

Laurens Blok, CEO van Van Gils: 'Het is geen geheim dat de mode niet de meest groene industrie is. Maar net daarom is het zo belangrijk dat we onze verantwoordelijkheid nemen. Dat proces hebben we nu in gang gezet met onze eerste duurzame collectie, The Green Stitch. Alle jassen en colberts binnen deze collectie zijn gemaakt met duurzame stoffen en vezels, zoals gerecycled wol. Tegelijk vonden we het belangrijk om dezelfde kwaliteit en comfort te kunnen garanderen waar wij om bekend staan.

Volgend jaar zullen we ook eco-denim introduceren. Los hiervan, is het de bedoeling dat ook de reguliere collecties, die we twee keer per jaar uitbrengen, beetje bij beetje duurzamer worden. Naast het verduurzamen van onze kleding, voeren we ook op andere vlakken een verandering door. Waar het kan, kiezen we voor de meest duurzame manier van transport. Het proces verloopt dan misschien iets trager, maar er wordt dan wel minder brandstof gebruikt. Wij zijn al jaren aangesloten bij de BSCI wat zich

inzet voor betere arbeidsomstandigheden in de gehele keten door middel van een gedragscode gebaseerd op internationale verdragen. Hierbij gaat het onder andere om een maatschappelijk verantwoord beleid, non-discriminatie, tegengaan van kinderarbeid en dwangarbeid etc. Ook dierenwelzijn is een thema. Wist je dat bij het verkrijgen van merino-wol op voorhand huid weggesneden wordt rond het achterwerk van een schaap. Zeer dierenvriendelijk. Vanaf 2020 nemen wij enkel merinowol af van bedrijven die hun schapen op een goede manier behandelen en een keurmerk hebben. Uiteindelijk willen we ook op het kleinste niveau nóg groenere keuzes maken. Kunstplanten in etalages van gerecycled plastic, duurzaam verpakkingsmateriaal en het scheiden van afval op kantoren zijn daar voorbeelden van. Onze motivatie om te verduurzamen is intrinsiek: het thema leeft zowel bij onze medewerkers als bij onze doelgroep. We zijn nog zeker niet bij het eindpunt, maar we schuiven steeds een beetje op in onze zoektocht naar groenere alternatieven.'

EERSTE LEVENSBEOHOEFTE VOOR MUSICI...

STICHTING
NATIONAAL
MUZIEKINSTRUMENTEN
FONDS.NL

EEN GOED INSTRUMENT

Een goed instrument is voor de ontwikkeling van een musicus geen luxe, maar een must. Het is eigenlijk net als de dagelijkse boodschappen. Pure noodzaak. Het NMF helpt meer dan 400 professionele musici en muziekstudenten om van hun beroep en studie een succes te maken. Door hoogwaardige muziekinstrumenten in bruikleen te geven.

Wat met de pensioenen?

Nederlanders worden steeds ouder én blijven op oudere leeftijd gezonder. Geld opzij zetten voor je oude dag wordt hiermee belangrijker dan ooit. Waarmee moeten we rekening houden?

Vroeg beginnen met het regelen van je pensioen: het is wat Erik Lutjens betreft, hoogleraar Pensioenrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam, geheel noodzakelijk – zeker met oog op het nieuwe decennium. We stevenen immers mogelijk af op een nieuw pensioenstelsel dat in 2022 zal ingaan en volgens Lutjens voor veel onzekerheid zal zorgen. “In 2020 worden mogelijk al veel mensen met kortingen geconfronteerd. De pensioenleeftijd schuift alsnog op. Als er over twee jaar potentieel een nieuw pensioenstelsel wordt geïntroduceerd, worden pensioenen daarbovenop als geheel steeds onzekerder. Ik zeg graag: het wordt minder zeker en zeker minder.”

Om jezelf hierop voor te bereiden, benadrukt Lutjens – samen met andere pensioenexperts – graag het belang van vermogensvorming. “Sparen en/of beleggen is zeker aan te raden om jezelf te voorzien in je toekomstige behoeften. Ook eigen woningbezit, zeker als je dit al voor een deel hebt afgelost, wordt steeds aantrekkelijker. Hoe minder groot je uitgavepatroon, hoe lager je pensioen kan zijn.” Een pensioenplan begint volgens de hoogleraar bij inzicht in je eigen financiële positie. “De gemiddelde levensverwachting wordt steeds langer. We kunnen én willen straks op latere leeftijd meer doen. Je moet je eigen individuele omstandigheden en behoeften analyseren en hierop

de juiste maatregelen afstemmen.” Mensen staren zich nog te veel blind op het gegeven pensioen op een nationaal niveau, vindt ook Nicolette Opdam, partner en pensioen- en financieel recht advocaat bij HVG Law. “We krijgen vanuit de overheid een AOW

‘financial wellbeing’; veel breder dan enkel het pensioen.” Ook vindt ze dat er een switch gemaakt moet worden in het heersende idee dat de pensioenuitkering een soort van garantie is. “Lang is er gedacht dat wat werknemers ieder jaar op hun overzicht kregen, ook echt ge-

het veiligstellen ervan. Volgens Opdam is dat niet aan de orde: pensioenen zijn in principe veilig, omdat het geld niet in een bedrijf zit. “Je hoeft niet te vrezen voor je pensioen in het kader van een faillissement van je werkgever, bijvoorbeeld. De pensioenen zitten immers bij pensioenuitvoerders, die er alles aan doen om deze hoog te laten zijn. Wat je zelf wel kunt doen: kijken of er extra fiscale ruimte is. Wellicht zit je niet op alle maxima die de fiscale ruimte je geeft. Stel dat in jouw dienstverband de premie bijvoorbeeld 23% is ten opzichte van 27% van de andere. Dan heb je nog 4% over waarmee je zelf iets kunt doen. Daar zijn dan weer aanbieders voor.”

“ Je moet je eigen individuele omstandigheden en behoeften analyseren en hierop de juiste maatregelen afstemmen.

– ERIK LUTJENS, VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

en daarnaast heb je je pensioen. Maar alles daaromheen bepaalt ook jouw toekomstige financiële positie. Heb je inwonende kinderen? Werken zowel jij als je partner? Heb je een koop- of een huurhuis? Ik spreek zelf graag over

garandeerd is. Maar voor garantie moet je extra geld betalen: of meer premie of meer kosten. Dat beeld van een ‘beloofd pensioen’ mag, ook vanuit de politiek, bijgesteld worden.” In het debat over pensioenen wordt vaak gesproken over

Heb je overigens geen vast dienstverband en werk je voor jezelf? Dan is er een, wat Lutjens betreft, positieve verandering op komst. “Er is het idee om pensioenfondsen de bevoegdheid te geven om producten open te stellen voor zelfstandigen, dat mag nu niet. De pensioenregeling is voor bepaalde beroepsbeoefenaars – zoals apothekers en huisartsen – verplicht gesteld, maar er is geen facilitair kader voor ZZP’ers in het algemeen. Mochten de fondsen die bevoegdheid wel krijgen, dan krijgen ZZP’ers makkelijker toegang tot pensioenproducten. Dat is absoluut een goede ontwikkeling,” sluit hij af.

TEKST GRETE SIMKUTE

Meet the Stars

à la TravelEssence

In Australië en Nieuw-Zeeland laten de sterren zich van hun beste kant zien. Iedere nacht. Die krijgt u er gratis bij als wij uw reis naar Down Under mogen organiseren. Maar het liefst willen we u voorstellen aan “onze” sterren: de eigenaren van de accommodaties die we samen met u uitzoeken.

U verblijft in unieke cottages, B&B's, lodges of hostels: klein van opzet, groots in klasse. Onze specialisten hebben er zo'n 1500 zelf bezocht en geselecteerd. Gerund door gastvrije locals, die met liefde en passie hun stukje onder de sterrenhemel met u delen. U wordt als ster verwelkomd en als vriend weer uitgezwaaid.

Met uw eigen huurauto rijdt u relaxed, via uitgekiende routes van de ene naar de andere verrassing. We plannen uw reis zó dat u overal meerdere nachten verblijft. Tijd en ruimte genoeg om ultiem te genieten.

Is zo'n reis naar de sterren iets voor u? Kom dan naar een van onze landenpresentaties voor nog meer inspiratie. Of bel voor een afspraak met een van onze adviseurs, waar en wanneer het u uitkomt.

Onze lokale kennis maakt het verschil.

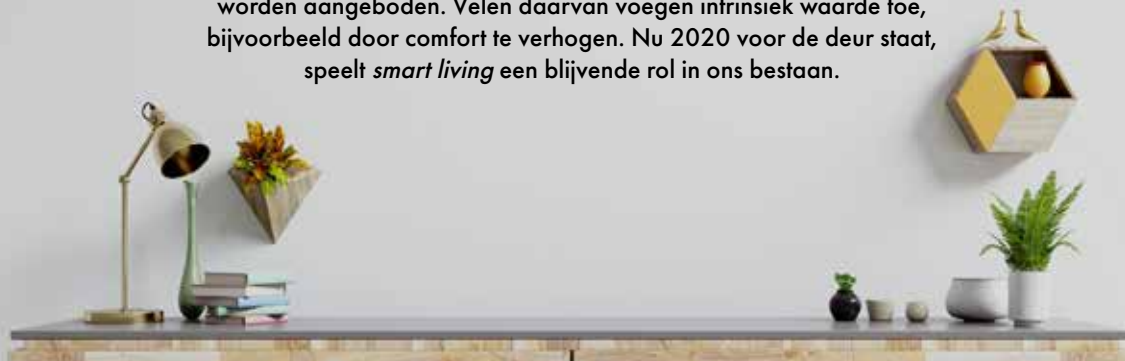
Klanten waarderen ons gemiddeld met een **9.3**

www.travelessence.nl | 030 272 5335

TRAVELESSENCE
Nieuw-Zeeland • Australië

Wonen in waarde, duurzaamheid én comfort

We leven in een tijd waarin nieuwe technologieën ons in een sneltreinvaart worden aangeboden. Velen daarvan voegen intrinsiek waarde toe, bijvoorbeeld door comfort te verhogen. Nu 2020 voor de deur staat, speelt *smart living* een blijvende rol in ons bestaan.

3 vragen aan...

Peter Hofman
Partner / fiscalist Financial
Boardroom Amsterdam

Welke ontwikkelingen zie je rondom de certificering van vastgoed ontstaan?

"Het is een methode die in toenemende mate in ouder-kindrelaties wordt toegepast om zinvol een scheiding te creëren tussen de zeggenschap over vastgoed en het economische belang daarbij. Dat geeft mogelijkheden voor estate planning en fiscale optimalisatie."

Wat betekenen de fiscale wijzigingen in 2020 voor de vermogende particulier?

"De behoefte om vermogen te structureren, te onderhouden en door te geven aan de volgende generatie blijft evident. Wij spreken binnen dat kader over beheer, behoud en beschermen. Fiscale planning en 'compliant zijn' maken hiervan deel uit. Vaak wordt dit alles vormgegeven binnen een stichting: het familiefonds."

In hoeverre is vermogensbeheer anders dan voorheen?

"Er is, zeker binnen vermogende families, behoefte aan het verkrijgen van grip. Doordat men vaak met veel verschillende partijen contact heeft – van vermogensbeheerder, fiscalist en advocaat tot accountant –, ontbreekt het gevoel van controle. Op die behoefte van alles-onder-één-dak speelt de markt steeds beter in."

Vastgoed dat klaar is voor de toekomst, hoort er helemaal bij op de woonmarkt. Maar hoe maak je je stek *futureproof*? "Door je woning van een goede infrastructuur te voorzien", vat dr. ir. Ad van Berlo aan, manager R&D bij Smart Homes, het kenniscentrum voor Domotica en Slim Wonen. "Wil je bijvoorbeeld een elektronisch slot op de voordeur, dan is het wel handig om over een extra schakelunit te beschikken." Het op afstand kunnen bedienen van je voordeur, via je smartphone of tablet, is daarbij ondertussen al steeds meer ingeburgerd. "Een ander voorbeeld: in ons model, de Slimste Woning van Nederland in Eindhoven, hebben we bij de bouw een bezorgkast naast de voordeur gezet, waar dan weer een koelkast met vriezer achter bevestigd was. Bestelde boodschappen kunnen zo eenvoudig in de koelkast gelegd worden als mensen niet thuis zijn. Het is slechts één toepassing, en er is zoveel meer mogelijk."

Te beginnen bij energie: er wordt veel onderzoek gedaan naar de transitie naar warmtenetten, warmtepompen en andere vormen, waarbij het macro-energetisch nu nog ontbreekt aan een goed rendement. Het streven is om te werken met duurzame energie voor een energieneutrale uitvoering van projecten. "Voor het wereldwijd lokaliseren van aardwarmte zijn de nieuwste technologieën inmiddels ontwikkeld", zegt ing. Paul van der Giesen, engineer mechanical en building bij Giebro's Technics, gespecialiseerd in het engineeren, produceren en assembleren van werktuigbouwkundige installaties. En laat Nederland nu net vooroplopen in de ontwikkelingen rondom slimmere technologieën.

"De waarde van vastgoed wordt steeds meer bepaald door de energienota", gaat van der Giesen verder. "Hoe minder energie een vierkante meter zwembad of datacentrum gebruikt, hoe hoger de waarde is. Waardeverhoging van vastgoed gaat overigens niet altijd over harde euro's. Denk aan leisure-centra waar dag in, dag uit een dozijn douches lopen. Wanneer je het comfort voor de gasten op peil houdt, qua waterhoeveelheid en -temperatuur, terwijl je achter de schermen bespaart, dan verhoog je óók waarde. Dat bereik

“ De grootste uitdagingen liggen op het vlak van energie, gezondheid en zorg. En daarmee dus ook de kansen.

– AD VAN BERLO, MANAGER R&D BIJ SMART HOMES

je bijvoorbeeld met zonnecollectoren die thermische energie opslaan en dat pas inzetten wanneer nodig. Bovendien slaat een collector ook energie op als de zon nauwelijks schijnt."

Smart building kent veel toepassingen, maar wat brengt deze manier van omgaan met vastgoed concreet voor de eindgebruiker? "Een *smart home* brengt rust. Wanneer je na een lange werkdag thuiskomt en je drukt op een knop 'sfeer', dan springen precies die lampen aan die je aan wilt hebben. En wanneer er iemand aan je voordeur belt, dan kijk je op je scherm wie er staat, alvorens open te doen. Ook voor de zorg zijn er waardevolle oplossingen: bijvoorbeeld als iemand even uit bed gaat, dat de lamp automatisch brandt. Of wanneer een persoon uit bed valt 's nachts en zich bezeert, dat er een alarm gaat en hulp onderweg is", sluit Van Berlo af.

HBB GROEP REALISEERT MARKANT KOPGEBOUW

Kopgebouw verrijking voor Cruquiusgebied Amsterdam

Per half november 2019 is Amsterdam twee hotels rijker. Eind vorige week overhandigden HBB Groep en FRIS de sleutels van het nieuwe pand, waarin The niu Fender en Yays Entrepothaven worden gevestigd, aan haar huurders.

De vier torens van het project steken markant boven de omliggende bebouwing uit

Het interieurontwerp van *The niu Fender*

Het project, ook wel bekend als het Kopgebouw en dat aan de basis stond van de herontwikkeling van het Cruquiusgebied, is als een kat met meerdere levens. Tegenslagen zijn overwonnen en nu is er een prachtig gebouw gerealiseerd dat haar deuren medio november opent voor de gasten. Het avontuur begon in 2007: HBB Groep won de door de gemeente Amsterdam uitgeschreven tender. In samenwerking met Mulderblauw architecten is het winnende plan ingediend voor de ontwikkeling van de haven en een bijbehorend Kopgebouw.

Vol energie is HBB Groep gestart met de ontwikkeling. Het was echter een traject met procedurele uitdagingen en de crisis volgde niet veel later. Gelukkig kon de haven voor SAIL 2015 worden opgeleverd! Ook de ontwikkeling nam ineens een vlucht met als gevolg dat potentiële kopers en exploitanten volop interesse kregen in het project. HBB Groep is trots dat we hebben doorgezet en is trots op de relatie en het vertrouwen van huurders van het eerste uur.

Het complex bestaat uit een dubbellaags parkeerkelder met daarop vier torens. In drie van

deze vier torens is het luxe hotel met 246 kamers van Duitse hotelketen Novum Hospitality, The niu Fender, gevestigd. In de vierde toren opent Yays Entrepothaven met 85 serviced apartments. Luxe jachtbouwer Wajer zal zijn intrek nemen op de begane grond van het pand. Daarnaast zal Wajer een deel van de haven gebruiken als full service punt voor hun

“Tegenslagen zijn overwonnen en nu is er een prachtig gebouw gerealiseerd”

klanten. Eén winkelruimte is nog beschikbaar. De vier torens van het project steken markant boven de omliggende bebouwing uit. Door de uitsnede die het gebouw in de vier verschillende torens deelt, lijken twee werelden te ontstaan: de ruwe, keramische buitengevel en het verrassend zachte, lichte binnenterrein. Aan de waterzijde op de zevende etage, waar het restaurant van The niu Fender zich bevindt, worden gasten door grote raampartijen

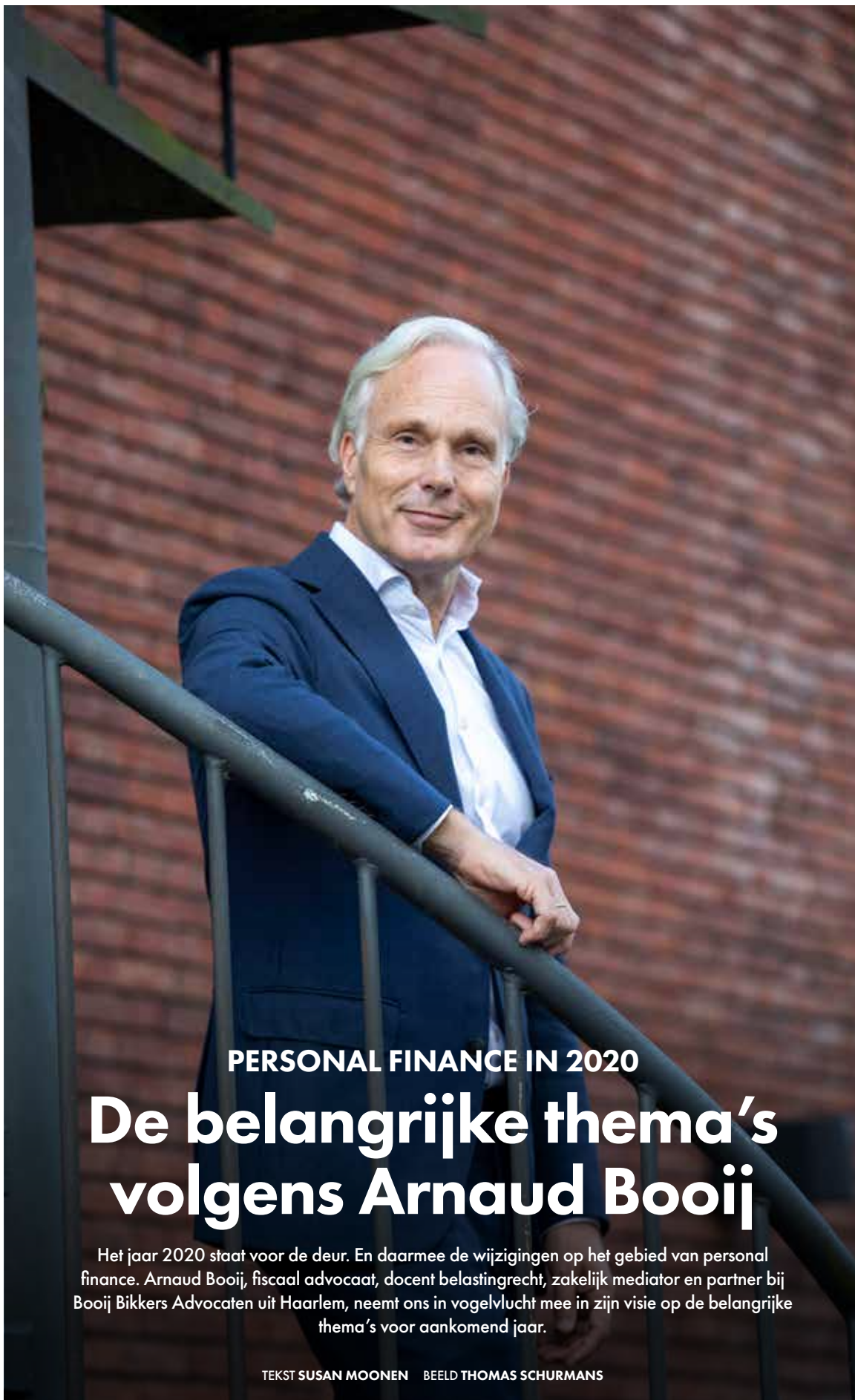
getrakteerd op een fenomenaal uitzicht over de haven, de Oostelijke eilanden en het IJ.

Het interieurontwerp van The niu Fender vertelt het ruige, industriële verhaal van het Cruquiusgebied. Het resultaat is een rauwe, sobere basis die is verfijnd met rijke kleuren en fraaie details.

De emaillebedrijven die vroeger in dit gebied huisvestten inspireerden om unieke badkamertegels te ontwikkelen met Mosa. Naast de badkamertegels zijn ook de keramische geveltegels speciaal voor dit project ontworpen en gefabriceerd.

Het ontwerp en de ligging maken dit project uniek! Een mooie aanvulling voor de stad Amsterdam.

.....

PERSONAL FINANCE IN 2020

De belangrijke thema's volgens Arnaud Booij

Het jaar 2020 staat voor de deur. En daarmee de wijzigingen op het gebied van personal finance. Arnaud Booij, fiscaal advocaat, docent belastingrecht, zakelijk mediator en partner bij Booij Bickers Advocaten uit Haarlem, neemt ons in vogelvucht mee in zijn visie op de belangrijke thema's voor aankomend jaar.

TEKST SUSAN MOONEN BEELD THOMAS SCHURMANS

De afgelopen jaren werden gekenmerkt door grootschalige veranderingen en de opmars van nieuwe technologieën. Waar wil je volgens jouw visie rekening mee houden aan de vooravond van het nieuwe decennium?

“Er komen steeds meer fiscale anti-misbruikregelingen, zowel nationaal als internationaal. Dat maakt fiscaal structureren voor bedrijven, puur vanuit belastingtechnisch oogpunt, minder eenvoudig. De regel is veelal *‘substance over form’*; het gaat niet om de juiste toepassing van de regels op papier, maar om de economische werkelijkheid. Verder neemt ook het aantal compliance-

“ In het algemeen kun je zeggen dat er nog veel onzekerheid en onduidelijkheid heerst in de markt.

regelingen toe. Denk aan het UBO-register, maar ook de ontwikkeling dat banken in toenemende mate als fiscaal controleur lijken op te treden, waardoor ondernemers wellicht minder risico's zullen nemen. Uit angst voor eenzijdig opzeggen van de relatie door de bank, wordt er vooral gedaan wat als 'maatschappelijk betamelijk' wordt aangemerkt. Maar wat is dat dan precies? Voor wat betreft de UBO-registers liggen er nog uitdagingen: het risico bestaat dat databases, zowel nationale als internationale, vervuild raken als gevolg van onduidelijkheid over de regels en capaciteitsstekort. Zowel op kwalitatief als kwantitatief gebied. Hierdoor ontstaat er een tekort aan rechtsbescherming.”

Wat zijn, vanuit je dagelijkse praktijk, nieuwe ontwikkelingen die spelen, rondom pensioenen, sparen en nalatenschap?

“Voor pensioen geldt wat het gros van de deelnemers inmiddels wel weet: houd serieus rekening met lagere pensioenuitkeringen en een langzaam stijgende AOW-leeftijd. Het thema 'sparen' kenmerkt zich vooral door de wijzigingen in box 3, waarbij rente van geleend geld niet meer altijd aftrekbaar is. Dat maakt

investeren vanuit eigen vermogen mogelijk gunstiger, zeker als de rente stijgt. Waak bovendien ook voor beleggen in cryptocurrencies, want deze vallen lang niet altijd onder toezicht van de AFM. Dat maakt de betrouwbaarheid van een fonds in dergelijke crypto's lastig te beoordelen. En juist de afwezigheid van toezicht zorgt ervoor dat het behalen van voordeel uit dit fiscaal-juridisch grijze schemergebied nog eens extra aantrekkelijk wordt voor criminelen. Wat ook speelt is het thema pensioen bij DGA's. Sommigen hebben te veel geleend uit hun vennootschap en zien zich nu voor de gevolgen gesteld, zoals afkoop en verkapte winstuitkeringen. Dat is fiscaal een dure zaak."

In hoeverre zie je kansen en uitdagingen in de veranderingen die op ons af komen, ook kijkend naar thema's als technologie en duurzaamheid?

"Er is veel fiscale onduidelijkheid en als je het strikt stelt, dan is er eigenlijk een nieuwe fiscale wereldorde nodig. Daar wordt ook wel aan gewerkt, maar je kunt je voorstellen dat dit politiek lastig ligt en dat dit wel even op zich zal laten wachten. Ook op het gebied van privacy en *data sharing* is er nog veel grijs gebied. De particulier heeft, ondanks de ingevoerde Europese AVG-regelgeving, steeds

minder invloed op wat er met de over hem verzamelde data gebeurt. Data verdwijnen naar het buitenland en databases kunnen daar worden gehackt. Voor bedrijven geldt verder dat het wenselijk is om een helder beleid op te stellen rondom de acceptatie van cryptovaluta. Er is overigens ook vraag naar een duidelijk meerjarig beleid als we praten over investeren in duurzaamheid en groen. Snel wijzigende regelgeving zorgt voor onzekerheid. Denk

“ Ik roep de wetgever op om met visie een beleid voor langere termijn in te zetten, waardoor onzekerheid wordt weggenomen.

bijvoorbeeld aan de wijzigingen rondom de bijtelling van elektrische auto's. Zo'n beslissing wordt genomen voor de langere termijn, en als de regelgeving onverwacht verandert of dreigt te veranderen, dan leidt dat tot onzekerheid. Tot slot zien we dat er nieuwe pogingen gedaan worden om belastingrecht eenvoudiger te maken. In de praktijk blijkt dat een enorme uitdaging, alleen al vanuit praktisch oogpunt, omdat de Belastingdienst niet alle wijzigingen ineens aankan."

Hoe kijk je, in het kader van de besproken onderwerpen, tegen 2020 aan?

"Ik roep de wetgever op om met visie een beleid voor langere termijn in te zetten, waardoor onzekerheid wordt weggenomen. Vanwege toenemende kans op botsende regelgeving moet er voor iedereen de mogelijkheid tot goede, betaalbare juridische bijstand zijn. En creëer dan, in aanvulling daarop, bij elke regeling de ruimte om ervan af te wijken als de regeling, bijvoorbeeld door een combinatie van botsende regelgeving (ook internationaal), onredelijk uitpakt. Denk aan neveneffecten van de aangescherpte compliance-regelgeving, de wereld die meer digitaal en dus meer regulerend wordt, de noodzaak van internationale afstemming en de situatie waarin burgers onbedoeld klem komen te zitten door een ongelukkige combinatie van wetgeving, handhaving en beleid. Ook ontstaan er steeds meer juridische discussies bij het sluiten van overeenkomsten op internationaal niveau, onder andere bij grensoverschrijdende digitale vormen van samenwerking. Want, in welk land is er dan belasting verschuldigd? In het algemeen kun je zeggen dat er nog veel onzekerheid en onduidelijkheid heerst in de markt."

3 vragen aan...

Stefan Roosendaal
CEO Auréus

Welke trends zie je binnen het vermogensbeheer van nu?

"De trend van zelf beleggen is weer wat afnemende. Beleggers zoeken specialisten die met maatwerk toegevoegde waarde bieden. Dat verklaart ook deels de groei van onafhankelijke partijen ten opzichte van banken die meer standaard diensten aanbieden. Ten tweede wordt er wat passiever belegd op de beurs, en investeert men daarbuiten vooral het liefst in vastgoed en *private equity*."

Wat kun je zeggen over de fusiegolf in Nederland en België?

"Nederland kent zo'n 150 onafhankelijke vermogensbeheerders. In België zijn er dat een stuk minder. Al die losse vermogensbeheerders hebben een vergunning nodig en moeten aan compliance regelgeving voldoen. Dat kan stukken effectiever en efficiënter, wat an sich een fusiegolf op gang zou kunnen brengen. Deze komt echter nu pas langzaam op gang."

Hoe ziet de belegger van nu eruit?

"De nieuwe generatie beleggers gaat ondernemender met zijn geld om. Ook stellen ze hogere eisen aan de informatievoorziening hieromtrent. Men wil altijd en overal toegang tot informatie hebben. belegger van nu wil meer grip op zijn geld door toegenomen kennis over de mogelijkheden."

ADVERTORIAL

Cultuur voor een open en democratisch Europa

De European Cultural Foundation (ECF) is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor een open, democratisch en inclusief Europa. We ondersteunen culturele uitwisseling en internationale samenwerking en bepleiten een grotere maatschappelijke rol voor kunst en cultuur.

Vandaag zien de Europese Unie voor grote uitdagingen staan: Polarisatie en verdeeldheid bedreigen decennia van Europese samenwerking. Economische en sociale ongelijkheid knagen aan de samenhang in onze samenlevingen. Europa en democratie hebben verbeelding nodig.

Juist in deze tijd is een publieke ruimte voor dialoog en debat over de waarden van Europa van groot belang. Kunstenaars en culturele pioniers kunnen complexe problemen aankaarten op manieren die het politieke debat overstijgen. Wij geloven in de kracht van cultuur om:

te verbinden, ruimte te bieden voor ontmoeting en ontdekking, de verhalen van Europa te vertellen.

Sinds 1954 werken wij in de geest van de oprichters Robert Schuman, Denis de Rougemont en Prins Bernhard aan de totstandkoming van een Europese publieke ruimte door:

1. projecten in geheel Europa te ondersteunen, niet alleen binnen de Europese Unie;
2. met lokale, nationale en Europese instellingen, organisaties en culturele initiatiefnemers samen te werken en hen te verbinden;
3. te lobbyen voor een krachtig Europees cultuurbeleid dat het belang van cultuur in de Europese samenleving onderstreept.

Deelt u onze visie van een solidair, cultureel en inclusief Europa en wilt daadwerkelijk een verschil maken? Met uw donatie kunnen wij samen werken aan een Europa van de toekomst.

www.culturalfoundation.eu/support-us

European Cultural Foundation

Bijdragen aan een betere wereld via je pensioen

Pensioen is actueler dan ooit. Dreigende kortingen, een nieuw stelsel... de kranten staan er vol mee. Tegelijkertijd is er op het gebied van pensioenbewustzijn nog veel te winnen. Veel Nederlanders hebben weinig te kiezen als het om het pensioen via de werkgever gaat. En dat helpt niet in de betrokkenheid. Maar het kan ook anders.

Pensioen is je salaris voor later. “Het is eigenlijk heel gek dat we salaris allemaal belangrijk vinden, maar pensioen niet”, zegt Jan Hein Rhebergen, directeur bij online pensioenuitvoerder BeFrank. “Het hoeft allemaal niet zo ingewikkeld te zijn. Geef mensen in duidelijke taal inzicht in hun pensioen en het wordt al een stuk overzichtelijker. Daarnaast vinden wij het heel logisch om mensen zélf een aantal keuzes te geven om het pensioen aan te laten sluiten op hun persoonlijke voorkeuren. We merken ook dat door mensen inzicht en keuzes te geven, de betrokkenheid bij dit onderwerp groeit”, aldus Jan Hein.

“Wij geloven bovendien dat pensioen weer leuk gemaakt kan worden door dit onderwerp ook op andere manieren onder de aandacht te brengen”, zegt Jan Hein. “Zo organiseren we bijvoorbeeld een Nationale BeFit-dag, met als doel Nederlanders financieel fit te maken en het pensioenbewustzijn te vergroten.” Uit onderzoek blijkt dat miljoenen mensen nog altijd geen idee hebben hoe hun oudedagsvoorziening eruitziet. “Naast de acties die we als pensioenuitvoerder opzetten is er ook een belangrijke rol weggelegd voor werkgevers in Nederland. Dat kan bijvoorbeeld al door het gesprek aan te gaan en vragen te stellen. Dan is vaak binnen enkele minuten duidelijk of iemand in beeld heeft hoe het zit. Of niet.”

Duurzaamheid hoog op agenda
Duurzaamheid blijkt een terugkerend

thema in de wereld van pensioen. Door het thema pensioen dicht bij de mensen te brengen, ze uit te nodigen een actieve houding aan te nemen en ze te leren dat er wel degelijk keuzemogelijkheden zijn in de manier waarop hun oude dag financieel georganiseerd wordt, verandert de heersende zienswijze. “Doordat er zo ontzettend veel geld omgaat in de pensioenmarkt, inmiddels ruim 1400 miljard euro, beschikt deze markt over een gigantische

veranderkracht, ook op het gebied van duurzaamheid. Wanneer we met elkaar besluiten om na te denken over hoe we onze pensioengelden aanwenden, dan is de impact op het vergroten van duurzaamheid enorm”, zegt Jan Hein.

Op deze manier naar pensioenen kijken vraagt om een breder perspectief dan puur nadenken over je financiële toekomst. Het gaat ook over vragen als: in welke wereld wil je

leven? Hoe laat ik deze wereld achter voor mijn (klein)kinderen en wil ik nadenken over de uitstoot die bepaalde bedrijven realiseren? Jan Hein: “Met elkaar zijn we absoluut in staat om het verschil te maken. Een verschil dat vele malen groter is dan bijvoorbeeld korter douchen of minder met het vliegtuig reizen. Gelukkig zien we dat er in toenemende mate interesse komt voor duurzame oplossingen. Wanneer je dit vertaalt naar je pensioen, dan

kun je afwegen: wil je je pensioengeld investeren in vervuilende bedrijven die werken met fossiele brandstoffen zoals kolen, olie en gas of beleg je liever in duurzame energiebronnen als zon, wind en aardwarmte?”

BeFrank werkt inmiddels met een Sustainable Impact Dashboard, waar deelnemers precies zien welke duurzame impact je kunt maken met je pensioenbeleggingen. Omgezet in

concrete zaken, zoals het aantal gereden kilometers of vuilniszakken die je bespaart. Zo zien ze in één oogopslag wat hun belegde pensioengeld bijdraagt aan het verduurzamen van de wereld. “En we gaan nog een stap verder. Naast het duurzaam beleggen van het pensioengeld, kunnen werkgevers er nu ook voor kiezen om de CO₂-uitstoot, die nog veroorzaakt wordt door de pensioenbeleggingen, te compenseren. Dat doen we door in samenwerking met Land Life Company bomen te laten planten op uitgeput land. Zo lever je écht een bijdrage via je pensioen”, aldus Jan Hein.

Keuzevrijheid, zelfbewustzijn en een actieve rol aannemen zijn termen die perfect passen bij het thema pensioen en duurzaamheid. Niet voor niets zijn beide woorden al langere tijd hot items in de media. “Pensioen is allang geen stelseldiscussie meer. Het gaat over jouw toekomst en de manier waarop jij deze op financieel vlak ingericht wil hebben. Een goed pensioen hoeft niet meer moeilijk te zijn. Meer inzicht vind je op mijnpensioenoverzicht.nl. En bij twijfel of behoefte aan advies is een gesprek met een onafhankelijke financieel adviseur altijd een goed idee”, besluit Jan Hein.

Jan Hein Rhebergen
Directeur BeFrank

Meer over...

BeFrank is een innovatieve, online pensioenuitvoerder die pensioenen graag eenvoudig en begrijpelijk maakt, onder meer via een praktische app. Het bedrijf verzorgt de pensioenen van zo'n 200.000 werknemers van ruim 900 bedrijven en heeft daarmee ongeveer 3,5 miljard euro in beheer.

ESG: duurzaam een duit in het zakje doen

Beleggen gebeurt steeds vaker ESG-gewijs – op een duurzame manier. Die duurzaamheid komt in drievoud, met de 'E' die voor environmental staat, de 'S' voor social en de 'G' voor governance.

“Concreet wil dit zeggen dat er geld geïnvesteerd wordt met het oog op het milieu (E), maatschappelijke verantwoordelijkheid (S) en een gezonde bedrijfsstructuur (G)”, trapt Stijn Ceelen, Country Manager van BinckBank af.

Binnen duurzaam beleggen vind je verschillende gradaties terug. De meest extreme vorm qua duurzaam beleggen is impact investing. Daarbij wordt er enkel belegd in bedrijven die een businessdoel verbinden aan een maatschappelijk doel. Ceelen geeft een voorbeeld: “Stel, jij vindt het als belegger belangrijk dat iedereen goed kan lezen, terwijl er in Afrika momenteel een tekort aan brillen is. Slechtzienden kunnen zich bijgevolg onvoldoende informeren. De komende vijf jaar kan een bedrijf dan een bepaald aantal brillen verkopen aan die slechtzienden, zodat zij beter kunnen lezen, met meer kennisvergarig als gevolg. Dat is dus een positief maatschappelijk doel, gekoppeld aan een zakelijk doel. En in dat soort bedrijf kun je dan beleggen.”

Die bedrijven selecteren kun je allereerst doen op basis van uitsluiting. Een beleggingsplan opstellen, puur op basis van uitsluiting, kent vandaag de dag een aanzienlijke opmars. “Je kunt bijvoorbeeld zeggen dat je absoluut niet wilt beleggen in een bedrijf dat producten maakt, die kankerverwekkende stoffen zouden bevatten. Of je kiest ervoor om niet te beleggen in bedrijven die niet CO2-neutraal zijn”, vertelt Ceelen. Vroeger gebeurde dat eerder op basis van het best in class-principe. Je zoekt bedrijven met

de hoogste score op ESG-criteria, en vervolgens ga je na wat de beste bedrijven zijn in een bepaalde sector. In de beste 50 wordt er dan doorgaans belegd. “Maar voorzichtigheid is geboden. Het kan nog steeds zijn dat er bijvoorbeeld een tabaksbedrijf in de selectie aanwezig is. Omdat het bedrijf op S en G hoog scoorde, maar niet op E. Of omgekeerd.”

“Hoe meer mensen er beleggen, des te meer mensen eisen om dit duurzaam te doen.”

– STIJN CEELLEN, BINCKBANK

Wanneer een bedrijf de activiteiten niet verbetert, wordt het op die manier geweerd van de financiële markt. En de meeste grote bedrijven willen natuurlijk wel goed scoren op het vlak van ESG. Het enige gevaar dat er bestaat is een verkeerde focus. “Een bedrijf kan zich toespitsen op E, maar eigenlijk heeft hun zakenmodel daar niks mee te maken. Een bank met een dak vol zonnepanelen, uiteraard gaat dat positief bijdragen tot het milieu. Maar mensen verwachten van een bank dat ze instaat voor het sociale en het bestuurlijke vlak. Dat ze er is om maatschappelijk bepaalde projecten te ondersteunen, door het verschaffen van leningen.”

Dat ondersteunen van voornamelijk maatschappelijke projecten lijkt bovendien ook weggelegd voor de iets jongere generatie, zegt Ceelen. “Het

beleggerslandschap is een divers landschap, maar bij de duurzame beleggers heerst een verschil tussen generaties. Vanaf gen X en ouder is ESG niet altijd het meest doorslaggevende argument. Ze staan er ook niet weigerachtig tegenover, op voorwaarde dat de prestaties niet ten koste gaan van het ESG-aspect.” Vanaf de millennials is duurzaam beleggen een basisvereiste. De komende decennia zal er veel geld overgaan van oudere naar jongere generaties, en net daarom is het nodig dat de beleggerscommunity zich zal aanpassen aan die tendens.

De traditionele banken bieden nu doorgaans duurzame fondsen aan en daarnaast nog de klassieke beleggingen. Die laatste zullen meer en meer aan de kant worden geschoven. “Ik denk dat dit een wereldwijde beleggerstendens zal zijn. Hier en daar met een accentverschil door het culturele aspect, maar de shift naar duurzaamheid is universeel”, zegt Ceelen. Hoe meer mensen er beleggen, des te meer mensen eisen om dit meteen ook duurzaam te doen. Bijgevolg worden bedrijven gedwongen om ook duurzamer te handelen. Firma's die enkel oog hebben voor pure winstmaximalisatie en niet voor alle stakeholders, waartoe ook het milieu behoort, zullen verliezen als er meer mensen richting de beurs gaan. “Als bedrijven ESG toepassen op hun bedrijfsmodel, van A tot Z, dan worden ze beloond en zeker niet afgestraft op de financiële markt. Integendeel, het zijn de winnaars van morgen.”

Ben jij een inlegger of een belegger?

Een goede voorbereiding is het halve werk – zeker als het aankomt op je geldzaken.
Hoe halen we het meeste uit het nieuwe decennium als het gaat om beleggen en investeren? Een bankier, een professor en een cryptomiljonair geven tips.

Livaneli Yildiran.
Cryptomiljonair, Hedge
Fund Manager bij
Cryptica Capital

Wat geniet je voorkeur: sparen of beleggen?

"Beleggen is doorgaans beter dan sparen; met sparen verdien je immers niks. Maar je verliest er ook niks mee. Er zijn periodes waarin mijn kapitaal gewoon op mijn rekening staat, dat kun je als sparen bezien. Veel traders vinden dat cashbezit achteruitgang is, daar ben ik het mee oneens. Het gaat om wat je wilt bereiken. Als je jong bent: beleg. Ben je ouder en al kapitaalkrachtig: spaar verder. Ik geef zelf de voorkeur aan beleggen, dan weer even sparen en weer beleggen. Maar ik beleg wel in risicovolle producten."

Welke trends hebben de toekomst?

"Zelf investeer ik in psychedelica zoals pad-do's. Er is ontdekt dat psychedelica helende effecten kunnen hebben. Het beïnvloedt namelijk de manier waarop je de wereld ziet. Mensen met een ernstige depressie of PTSS die niet met traditionele medicatie geholpen kunnen worden, kunnen baat hebben bij een therapeutische sessie waar psychedelica een rol in spelen. Onder begeleiding van een gespecialiseerde dokter zou dan een trip opgewekt kunnen worden. Het is een erg interessante sector."

Wat is jouw personal finance-tip voor 2020?

"Investeer nooit met kapitaal dat geleend is, of kapitaal dat je nodig hebt en je dus zeker niet mag kwijtraken. Besluit je toch om ergens in te investeren, lees je dan eerst in. En als je niet weet waarover het gaat, zoek een expert op die je meer kan vertellen. Je vertrekt ook niet naar een examen zonder dat je er eerst voor hebt geleerd. Simpel gezegd: investeer niet in een sector, bedrijf of product zonder je huiswerk te hebben gedaan."

Robert Gouda.
Marketeer Beleggen
bij ASN Bank

Wat geniet je voorkeur: sparen of beleggen?

"Zowel sparen als beleggen zijn natuurlijk heel nuttig. Sparen is handig als je bijvoorbeeld je auto moet laten repareren of een centrale verwarming moet vervangen. Een potje opzij zetten is dus wel aan te raden, je weet immers nooit wanneer je het nodig hebt. Heb je echter enkele doelen vooropgesteld op lange termijn, moet je ook beleggen zeker eens overwegen. Daar kleven uiteraard meer risico's aan vast, wat niet iedereen altijd even prettig vindt. Het moet wel bij je passen."

Welke trends hebben de toekomst?

"Bij ASN Bank zijn we erg gecharmeerd van duurzaam beleggen, al sinds 1992. Wij hebben hierin de langste geschiedenis van Nederland en kunnen aantonen welke rendementen we al hebben behaald. Duurzaam beleggen wordt mainstream. Het gaat niet om een sector of een kleine bedrijfstak, maar de hele economie. Alle cv-monteurs zijn zonnepanelen aan het monteren, bijvoorbeeld. Dergelijke bedrijven doen het al heel lang goed; een duurzame economie is dus rendabel. En er zit een versnelling in, concurrenten pakken het op."

Wat is jouw personal finance-tip voor 2020?

"Ondanks dat de rente best laag staat, zie je dat Nederlanders toch het liefst sparen. Het aantal beleggers is relatief laag in ons land, we zijn erg risico-avers. Veel mensen schieten in zo'n 'niet aan mijn bed!' -houding als het over beleggen gaat. Het is jammer dat we dat niet weten te slechten. Op lange termijn is het voor heel wat mensen namelijk wel beter om te beleggen. De meesten kennen hun eigen financiële situatie niet zo goed, maar het is belangrijk om hier toch inzicht in te krijgen."

Theo Nijman.
Wetenschappelijk
directeur Netspar

Wat geniet je voorkeur: sparen of beleggen?

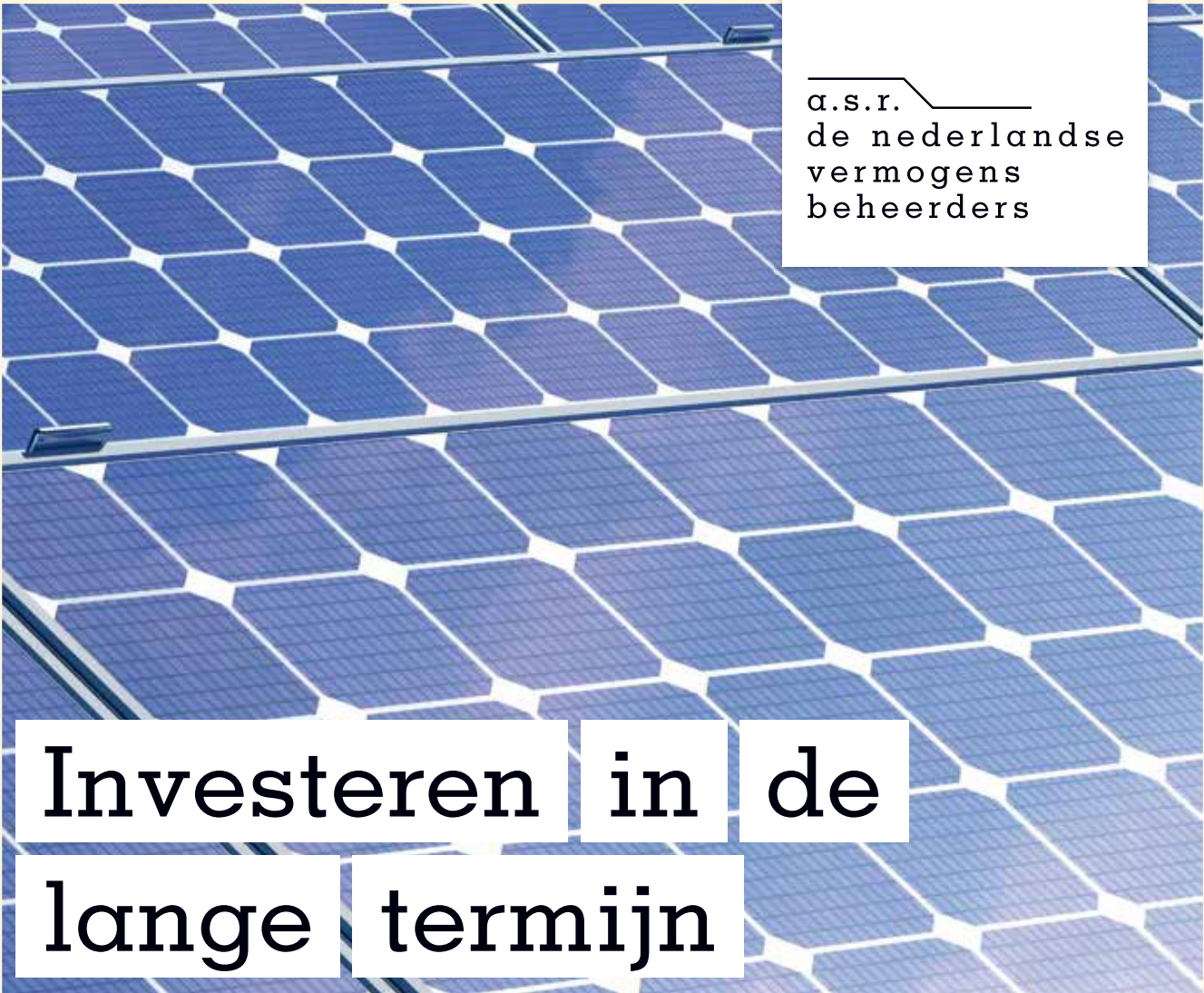
"Dat hangt erg van je persoonlijke situatie af. De rente is op dit moment laag, dus dat zou een solide argument zijn om niet te sparen. Het verwachte extra rendement door te beleggen is, denk ik, hoger dan het in het verleden was. Beleggen blijft dus wel aantrekkelijk. Maar sparen is dat evenzeer, omdat er natuurlijk weinig geldverlies optreedt. De persoonlijke situatie van de deelnemer zal voor dit dilemma de doorslaggevende factor vormen."

Welke trends hebben de toekomst?

"De pensioenhoek is een van mijn grootste expertisegebieden. Uit het pensioenakkoord is een plan gekomen dat het mogelijk maakt voor werknemers om bij pensionering een deel van hun pensioen in één keer te mogen opnemen. Met dat bedrag kunnen ze dan bijvoorbeeld hun hypotheek aflossen of een mooie reis maken. Het gaat om maximaal 10 procent van het opgebouwde pensioen dat werknemers straks kunnen ontvangen. Dat is een interessante ontwikkeling, die meer mogelijkheden biedt dan in het verleden."

Wat is jouw personal finance-tip voor 2020?

"Laat je niet bang maken door de kortingdiscussie. Mensen krijgen hele grote percentages voorgeschoteld, die ze op termijn misschien moeten inleveren. Dat geldt alleen als je een heel groot pensioen hebt. Bovendien worden de bedragen die je moet inleveren geleidelijk uitgesmeerd. Laat je dus niet verlammen door het negativisme in de pensioensector. Met een klein aanvullend pensioen heb je er geen last van. Met een hoog aanvullend pensioen heb je vast ook afgeloste huizen, dus meer mogelijkheden."

α.s.r.
de nederlandse
vermogens
beheerders

Investeren in de lange termijn

De wereld is niet van ons. We mogen er alleen een tijdje op passen. Dat willen we zo goed mogelijk doen, zodat onze kinderen, kleinkinderen en generaties daarna er ook nog kunnen leven. Daarom kiezen we als het om investeren gaat voor de lange termijn.

Zo beleggen we bijvoorbeeld in groene energie, landbouwgrond en hypotheek.

Dat doen we onder andere voor pensioenfondsen.

Meer weten over investeren in de lange termijn? Ga naar asrvermogensbeheer.nl/doethet

α.s.r. vermogensbeheer doet het

Durf duurzaam en divers te investeren

Durfskapitaal is een van de krachtigste financiële instrumenten om innovatie te beïnvloeden en onze toekomst te bepalen. 7 van de 10 meest waardevolle bedrijven van de wereld zijn hiermee begonnen. Durfskapitalisten bepalen welke start-ups de kans krijgen om te groeien en de multinationals van morgen te worden.

In 2018 werd ruim 250 miljard dollar door durfskapitalisten geïnvesteerd. Die investeringen maken het mogelijk om nieuwe globale technologiebedrijven te creëren. Onderzoek laat zien dat slechts een marginaal deel van dit beschikbare kapitaal wordt geïnvesteerd in vrouwelijke ondernemers; wereldwijd is dat slechts 2,2 procent, in Nederland 1,6 procent. Dat betekent dat het overgrote deel van het durfskapitaal naar mannelijke ondernemers gaat. Het percentage investeringen staat niet in verhouding tot het aantal vrouwelijke ondernemers. Kortom: er is sprake van een *funding gap*.

De oorzaken van deze gap? Onderzoek laat zien dat netwerk, bias en stereotypen een belangrijke rol spelen bij het nemen van beslissingen door investeerders. De ondernemers en producten/diensten waarin een *venture capitalist* (VC) investeert, zijn vaak een reflectie van de achtergrond van de investeerder: je investeert in wat je kent – de zogenaamde *affinity bias*.

Daarnaast investeren VC's vaak in hetzelfde type deal, rond dezelfde tijd. Ze zijn veel meer geneigd samen te werken met mensen van hetzelfde geslacht, achtergrond, opleiding of een gezamenlijke vroegere

“ De teams bij *venture capitalists* moeten diverser worden.

werkgever. Veel investeringen gaan via contacten binnen deze netwerken. Het netwerk van de ondernemer speelt daarmee een cruciale rol bij het vinden van een investeerder. Tenslotte worden mannen en vrouwen anders beoordeeld. Waar mannen vaak worden beoordeeld op potentieel, wordt bij vrouwen gekeken naar daadwerkelijke resultaten. Hierdoor laten we kansen liggen.

De bovengenoemde bias speelt bij iedereen, het zijn menselijke eigenschappen. Echter, aangezien

het overgrote deel van de beslissingsbevoegden bij investeerders man is, leidt dit tot een hoger percentage van investeringen in mannelijke ondernemers. Er is een directe relatie tussen het geslacht van de investeerder en het soort investeringen dat hij/zij doet. Het is daarom van belang dat de teams bij VC's diverser worden. Ook qua achtergrond, cultuur, leeftijd... Diverse investeringsteams zorgen voor betere beslissingen, de financiering voor diverse teams van ondernemers zal toenemen, financiële resultaten zullen verbeteren en ook de producten en diensten die we gebruiken worden inclusiever.

Initiatieven zoals Fundright, een zelfopgelegd quorum van een grote groep durfskapitalisten om meer diversiteit in hun eigen team en portfolio te creëren, dragen bij aan een meer inclusief innovatielandschap. Maar er ligt ook een grote verantwoordelijkheid en kans bij de investeerders die hun kapitaal beleggen in investeringsfondsen, zoals pensioenfondsen, family offices en individuen. Zij kunnen bepalen hoe divers onze toekomst wordt, door vragen te stellen of diversiteit af te dwingen.

TEKST **JANNEKE NIESSEN, CO-FOUNDER CAPITALT**

ADVERTORIAL

Volgens COC Nederland komt het echt werk maken van een inclusieve en diverse werkomgeving bedrijven alleen maar ten goede

Astrid Oosenbrug, voorzitter COC: 'Als COC streven wij naar een inclusieve en diverse samenleving. We ondersteunen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender- en intersekspersonen (LHBTI). Een inclusieve en diverse werkomgeving is voor ons een belangrijk thema. De sfeer die binnen bedrijven heerst is toch vaak hetero normatief, dat uit zich o.a. door bij vrouwen ervan uit te gaan dat ze een mannelijke partner hebben en andersom. Hierdoor ligt vragen naar een kinderwens gevoelig. Of grappen onderling over LHBTI's maakt het spannend of onveilig om collega's te vertellen dat je niet hetero bent. Binnen een hetero normatieve werkomgeving voelt niet iedereen zich prettig bij het uit de kast komen. Dat kan ten koste gaan van de werkbeleving en functioneren van de medewerkers. Als bedrijf is het daarom belangrijk om te zorgen voor een open-minded werkvloer waar iedereen zich veilig en gerespecteerd voelt en talent tot zijn recht komt. Zoals HR-beleid waarbij rekening wordt gehouden met specifieke behoeften van LHBTI's. Of het ondersteunen van een intern LHBTI-netwerk die verschillende activiteiten zoals borrels en informatiebijeenkomsten organiseert, waar hetero's uiteraard ook welkom zijn, om de acceptatie van LHBTI's op de werkvloer te bevorderen. Ook is het belangrijk om je extern als een inclusieve en diverse organisatie te profileren. Zoals taalgebruik in vacatures om verschillende type mensen aan te trekken. Het is bewezen dat diverse en inclusieve teams efficiënter werken, met betere ideeën komen en zorgen voor een betere werksfeer. Of als bedrijf met acties rondom LHBTI-thema's bijdragen aan een diverse en inclusieve samenleving. Het gaat er uiteindelijk om dat iedereen een veilig gevoel heeft op het werk, geaccepteerd wordt en de ruimte krijgt om zichzelf te zijn. Pas dan ben je als bedrijf écht inclusief. Daar als bedrijf intern en extern echt werk van maken komt niet alleen werknemers ten goede, maar ook het bedrijf zelf.'

WWW.COC.NL

LEES MEER OP

FOKUS-ONLINE.COM

#FOKUSFINANCE

FOKUS
PERSONAL FINANCE

Meet the Stars

à la TravelEssence

In Australië en Nieuw-Zeeland laten de sterren zich van hun beste kant zien. Iedere nacht. Die krijgt u er gratis bij als wij uw reis naar Down Under mogen organiseren. Maar het liefst willen we u voorstellen aan “onze” sterren: de eigenaren van de accommodaties die we samen met u uitzoeken.

U verblijft in unieke cottages, B&B's, lodges of hostels: klein van opzet, groots in klasse. Onze specialisten hebben er zo'n 1500 zelf bezocht en geselecteerd. Gerund door gastvrije locals, die met liefde en passie hun stukje onder de sterrenhemel met u delen. U wordt als ster verwelkomd en als vriend weer uitgezwaaid.

Met uw eigen huurauto rijdt u relaxed, via uitgekiende routes van de ene naar de andere verrassing. We plannen uw reis zó dat u overal meerdere nachten verblijft. Tijd en ruimte genoeg om ultiem te genieten.

Is zo'n reis naar de sterren iets voor u? Kom dan naar een van onze landenpresentaties voor nog meer inspiratie. Of bel voor een afspraak met een van onze adviseurs, waar en wanneer het u uitkomt.

Onze lokale kennis maakt het verschil.

Klanten waarderen ons gemiddeld met een **9.3**

www.travelessence.nl | 030 272 5335

TRAVELESSENCE
Nieuw-Zeeland • Australië